



T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI



ANADOLUDAKİLER: 81 İL 81 ÜRÜN – KIRIKKALE
DELİCE ÜZÜMÜ ÜRÜN ANALİZ ÇALIŞTAYI RAPORU
VE ÜRÜN YOL HARİTASI



AHİLER KALKINMA AJANSI

2026

Ahiler Kalkınma Ajansı

Cevher Dudayev Mahallesi

Vatan Caddesi No:42/1 Merkez/Nevşehir

Tel: +90 384 214 36 66

Faks: +90 384 214 00 46

E-Posta: info@ahika.gov.tr

İnternet Sitesi: www.ahika.gov.tr

Sayfa Sayısı: 22

Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Kırıkkale Delice Üzümlü Ürün Analiz Çalıştayı Raporu ve
Ürün Yol Haritası

Yayın Sahibi

Ahiler Kalkınma Ajansı

Yayına Hazırlayanlar: Kırıkkale Yatırım Destek Ofisi

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Ahiler Kalkınma Ajansı'na aittir. Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan işbu çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.



T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI



**Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün – Kırıkkale
Delice Üzümü Ürün Analiz Çalıştayı Raporu
ve Ürün Yol Haritası**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. ANA EYLEM ALANLARI VE MASA ÇIKTILARI.....	3
2.1 Üretim ve Verimlilik Masası Çıktıları.....	3
2.2 Katma Değer ve Ürün Geliştirme Masası Çıktıları	4
2.3 Markalaşma ve Pazarlama Masası Çıktıları	7
2.4 Tesisleşme ve Altyapı Masası Çıktıları	10
3. YOL HARİTASI STRATEJİK HEDEFLERİ VE EYLEM PLANI	13
4. İZLEME-DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI	17

KISALTMALAR

Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
HACCP	: Tehlike Analizleri ve Kritik Kontrol Noktaları (Hazard Analysis and Critical Control Points)
ISO	: Uluslararası Standardizasyon Örgütü (International Organization for Standardization)
ISO 22000	: Uluslararası Standardizasyon Örgütünün güvenli gıda üretimi ve kontrolü için belirlediği uluslararası Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi standardı
KOP BKİ	: Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü öncülüğünde her ilin kendine özgü, şehir kimliğini yansıtan ve öne çıkan yerel ürünlerinin tespit edilmesi, bu ürünlerin üretim kapasitesinin artırılması, markalaştırılması ve sürdürülebilir bir yaklaşımla ekonomiye kazandırılması amacıyla “Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Programı” tasarlanmıştır. Bu program kapsamında illerin yerel potansiyelleri dikkate alınarak öncelikli ürünlerin belirlenmesi, mevcut durumun kapsamlı analizlerle ortaya konulması ve ilgili kurum, kuruluşlar ile yerel paydaşların etkin iş birliği içerisinde Kalkınma Ajansları koordinasyonunda sürecin yürütülmesi beklenmektedir.

Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Programı kapsamında Kırıkkale ilinde yerel paydaşlarla yapılan görüşmeler ve istişareler ile masa başı araştırmalar sonucunda potansiyeli olan yerel ürün olarak Delice Üzümlü belirlenmiştir. Daha sonra bu ürüne ilişkin detaylı bir analiz çalışması yapılarak mevcut durum analizi raporu hazırlanmıştır. Programın ortak bir hedef doğrultusunda yönlendirilmesi ve takibi için bir sonraki aşama olan yol haritasının oluşturulması önem arz etmektedir.

Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Programı kapsamında taslak yol haritasının oluşturulması ve gelecekte hazırlanacak eylem planına temel oluşturulması amacıyla 27 Temmuz 2026 tarihinde Kırıkkale ilinde yerel paydaşların katılımıyla bir çalıştay organizasyonu gerçekleştirilmiştir.

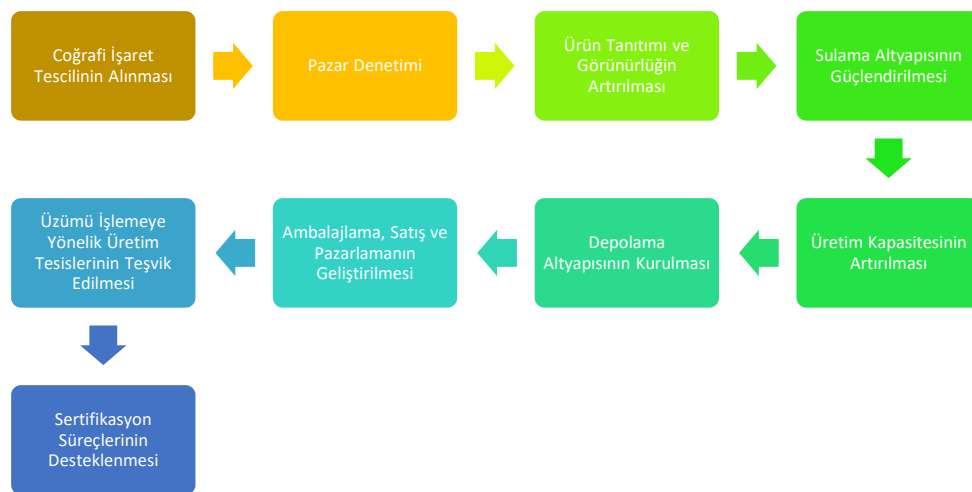
Çalıştay organizasyonu “Üretim ve Verimlilik”, “Katma Değer ve Ürün Geliştirme”, “Markalaşma ve Pazarlama” ve “Tesisleşme ve Altyapı” başlıkları altında dört masa şeklinde düzenlenmiştir. Etkinliğe konuyla ilgili olabilecek kamu kurumları, meslek kuruluşları, birlikler ve yerel üreticiler davet edilmiştir. Katılımcıların çalıştaydaki masa dağılımı yapılırken program için kritik bir aktör olan yerel üreticilerin her masada en az bir temsilciyle yer almasına ve masalarda bilgi ve tecrübe paylaşımlarıyla katkı sağlamalarına özen gösterilmiştir.

Çalıştayda elde edilen temel bulgular aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Delice üzümü kendine has tadıyla diğer üzüm cinslerinden ayrılmaktadır ve bu farklılığı pekmez gibi işlenmiş ürünlerde de görülebilmektedir.
- Delice üzümü genel olarak işlenmeden pazarda sofralık üzüm olarak ya da çok az işlenerek pekmez, köfter, pestil vb. geleneksel ürünler şeklinde satılmaktadır.

- Bölgede üzümleri işleyecek sanayi tesisi bulunmamaktadır. Bu nedenle Delice üzümünün çoğunluğu işlenmeden satıldığı için katma değer ve gelir getirici yönü potansiyelinin çok altında kalmaktadır.
- Delice üzümünü raf ömrü kısadır ve bölgede soğuk hava deposu gibi saklama imkânları bulunmadığı için üreticiler ürünlerini bir an önce elden çıkarmaya çalışmaktadır.
- Delice üzümünü koruma altına alacak herhangi bir tescil, patent, marka ya da sertifikasyon bulunmamaktadır. Bu sebeple bölgede Delice üzümü haricindeki üzümlerin Delice üzümü adı altında satılabildiği görülmektedir.
- Delice bölgesinde bulunan doğal su kaynakları tuzlu bir yapıdadır. Bu da suyun Delice üzüm üretiminde kullanılamamasına ve su sıkıntısı çekilmesine yol açmaktadır.
- Delice üzüm üretim miktarı arzu edilen seviyede değildir. Üretim miktarının az olması olası yatırımların gelmemesine ya da gecikmesine yol açmaktadır.
- Girdi maliyetlerinin artması, tarımsal hastalıklar ve zararlılarla mücadele (filoksera, salkım güvesi vs.), kuraklık riski gibi faktörler nedeniyle üreticiler zarar etmemek adına üretimde isteksiz davranabilmektedir.
- Delice üzüm üreticilerinin yaş ortalaması yüksektir ve gençler bu alanda çalışmayı tercih etmemektedir.
- Bölgede üretici örgütlenmesi olarak Delice Üzüm Üreticileri Birliği faaliyet göstermektedir, ancak son derece kısıtlı imkânlarla sahip olması ve yaptırım gücünün olmaması nedeniyle etkin çalışmamaktadır.

Yol haritasının kapsamı ise temel hatlarıyla aşağıda gösterilmiştir.



2. ANA EYLEM ALANLARI VE MASA ÇIKTILARI

2.1 Üretim ve Verimlilik Masası Çıktıları

- **Üretimde Karşılaşılan Sorunlar**

Delice ilçesinin büyük bir bölümünde kaya tuzu oluşumları ve jeolojik yapı nedeniyle özellikle yer altı suları normalden daha tuzludur. Bu durum bağcılık faaliyetleri için ihtiyaç duyulan suyun da tuzlu olmasına neden olmakta ve katılımcılar açısından üretimin ve verimin önündeki en büyük engel olarak ifade edilmiştir. Su kalitesinin düzelmesi halinde üretim alanlarının artırılmasının mümkün olabileceği belirtilmiştir. Su sorunu kadar olmasa da bir diğer sorun olarak yine bölgenin kaya tuzu oluşumları nedeniyle toprak yapısının veriminin düşüklüğü dile getirilmiştir.

Delice Üzümlü ile ilgili ön plana çıkan bir diğer husus, ürünün genetik yapısı nedeniyle Hasandede Üzümlüyle birbirine olan benzerliği dikkati çekmektedir. Bu durumun coğrafi işaret başvurusu yanında ürünün bilinirliği açısından da sorun teşkil edebileceği dile getirilmiştir.

- **Girdi Maliyetlerinin Üretime Etkisi**

Katılımcılar üzüm üretiminde gübre, işçilik, enerji, tarım ilacı ve sulama gibi girdilerin üretim faaliyetinde çok büyük sorun teşkil etmediğini ifade etmiştir. Büyük alanlarda ve yüksek miktarlarda üretim yapılamadığı için ticari olarak önemli ölçüde kazanç beklemeyen üreticilerin, fazla ürün almak adına ilaç ve gübre kullanımında aşırıya kaçmadığı belirtilmiştir. Toplama ve budama faaliyetlerinin diğer tarım ürünlerine göre daha kolay olması nedeniyle işçilik maliyetlerinin de önemli bir girdi maliyeti oluşturmadığı vurgulanmıştır.

- **İklim Değişikliğinin Etkileri ve Önlemler**

Son yıllarda yaşanan iklim değişikliği sorunu hemen hemen her tarım ürününde olduğu gibi Delice Üzümlüde de üretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Hâlihazırda kullanılan suların tuzlu olmasından dolayı yaşanan verim düşüklüğüne ek olarak önceki yıl yaşanan kuraklığın üretimi ciddi ölçüde azalttığı katılımcılar tarafından aktarılmıştır. Don, kuraklık gibi iklimsel etkiler konusunda ciddi önlemlerin alınmadığı gözlemlenmiş ancak bitki hastalığı ile mücadele konusunda ise çiftçilerin bilinçli olarak gerekli tedbirleri aldığı dile getirilmiştir.

- **Üretimde Örgütlenme ve Destekler**

Delice’de üzüm üreticilerinin ortak hareket etmesi adına kurulmuş olan Delice Üzüm Üreticileri Birliği bulunmaktadır. Ancak üreticilerin gelir düzeylerinin düşük olması nedeniyle Birliğin

gelir kaynaklarının kısıtlı kaldığı ve bu sebeple beklenen ölçüde etkin faaliyet gösteremediği belirtilmiştir. Bu durumun Birlik uhdesinde yaklaşık 5 yıl önce devlet destekleriyle kurulmuş olan fidan üretim tesisinin atıl durumda kalmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Yine devlet destekleri eliyle yapılan sulama projesinin de su kısıtı nedeniyle aktif olarak kullanılamadığı bilgisi dile getirilmiştir. Tüm bunlara rağmen 15 yıl öncesine kadar bitme noktasına gelen üzüm üretiminin geçen süre zarfında devlet destekleriyle tekrar ayağa kaldırıldığı ancak kuraklık ve suyun tuzlu olması nedeniyle yeniden düşüşe geçtiği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

- **Tespitler ve Öneriler**

Delice Üzümü, üretim büyüklüğü ve çiftçiler için sağladığı gelir açısından öne çıkan Manisa, İzmir, Denizli gibi illere kıyasla, özellikle su kısıtı ve kalitesi nedeniyle daha az miktarlarda üretilmektedir. Yapılan kısıtlı üretimin ise katma değere dönüşmeden ve herhangi bir birlik çatısı altında olmadan sofralık olarak pazarlandığı bilgisi iletilmiştir. Bu durum çiftçi gelirlerinin düşük kalmasına ve üretim alanlarının azalmasına neden olmaktadır. Ancak yukarıda bahsedilen illerdeki üzüm üreminde ticari kaygılar nedeniyle gübreleme ve ilaçlamadaki aşırılığın ürünün kalitesini bozduğu ancak Delice bölgesinin arı bir coğrafya olması nedeniyle daha kaliteli ve sağlıklı üretim yapılabildiği bilgisi büyük bir avantaj olarak ifade edilmiştir. Bu avantajın organik üretim için oldukça önemli bir fırsat olduğu değerlendirilmektedir. Üretimin önündeki en büyük sorun olan sulama problemi hakkında ise kamu gücü marifetiyle il merkezinden su temin edilmesi önerilmiştir. Bu önerinin ilçenin il merkezine olan uzaklığı nedeniyle hem maliyet hem de arazi varlığının azlığı nedeniyle uygulanabilir olmadığı değerlendirilmiştir. Su sorunun çözümü halinde genç çiftçilerin de üretime dâhil olabileceği ve üretim alanlarının artmasının mümkün olduğu katılımcıların ortak görüşü olarak kaydedilmiştir.

2.2 Katma Değer ve Ürün Geliştirme Masası Çıktıları

- **Kalite ve Standart Sorunları**

Delice üzümü, kendine has aroması ve ince kabuklu yapısıyla yüksek bir pazar talebine sahip olmasına karşın, mevcut üretim miktarının yetersizliği ve sanayi ölçekli işleme tesislerinin bulunmayışı nedeniyle potansiyelini tam olarak yansıtamamaktadır. İnce kabuk yapısı ürünün raf ömrünü önemli ölçüde kısaltmakta, bu durum meyvenin çoğunlukla günlük kesilerek yol kenarlarında taze taze satılmasına yol açmaktadır. İşleme altyapısının eksikliği, ürünün katma değerli türevlere dönüştürülmesini engellemekte ve üretim sezonunda fiyat dalgalanmalarına sebep olmaktadır.

Söz konusu kalite ve depolama problemlerinin aşılması amacıyla öncelikle dikim alanlarının genişletilmesi ve endüstriyel boyutta işleme kapasitesinin kurulması gerekmektedir. Ham ürün satışına olan bağımlılığı azaltmak için üzümün pekmez gibi saklanabilir ve yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi şarttır. Ayrıca üreticilerin tekil satış yerine kooperatif çatısı altında birleşmesi, pazarlık gücünü artırarak ürünün hak ettiği yüksek fiyattan alıcı bulmasını sağlayacak ve kalite standartlarını teminat altına alacaktır.

- **Katma Değeri Yüksek Ürünlere Geçiş Potansiyeli**

Delice üzümü, yalnızca taze tüketim veya geleneksel pekmez üretimiyle sınırlı kalmayıp üzüm çekirdeği yağı, üzüm çekirdeği unu ve özel yapım üzüm sirkesi gibi ticari değeri yüksek türevlere dönüştürülme hususunda olağanüstü bir potansiyele sahiptir. Buna karşın, bölgedeki mevcut üretim kapasitesinin düşüklüğü ve endüstriyel tesis yetersizliği, bu potansiyelin ticari bir kazanca çevrilmesini kısıtlamaktadır. Yan ürünlerin ekonomik değere dönüştürülebilmesi için öncelikli olarak üretim hacminin kritik kütleye ulaştırılması hedeflenmelidir.

Kırıkkale genelinde üzüm yetiştiriciliği için tahsis edilen destekleme alanlarının metrekaresi bazında yetersiz kalması, tarımsal ölçeğin büyümesini engellemektedir. Devlet desteklerinin ve alan tahsislerinin genişletilmesi, hammadde arzının sürekliliğini teminat altına alacaktır. Hammadde miktarının artmasıyla birlikte kurulacak işleme üniteleri sayesinde, üzüm çekirdeği yağı ve unu gibi pazar değeri yüksek işlenmiş ürünlere geçiş hızlanacak ve bölge ekonomisine yüksek katma değer kazandırılacaktır.

- **Üniversite ve Ar-Ge Merkezlerinin Katkı Sağlayabileceği İnovatif Ürünler**

Üniversiteler ve Ar-Ge merkezleri ile kurulacak iş birlikleri, Delice üzümünün biyokimyasal profilinin ve besin değerlerinin detaylı biçimde analiz edilmesini sağlayacaktır. İnce kabuk yapısı nedeniyle yüksek şıra ve bol çekirdek oranına sahip olan bu özel çeşit, fonksiyonel gıda geliştirmek için benzersiz bir hammadde kaynağıdır. Akademik araştırmalar vasıtasıyla üzüm çekirdeği yağı, glutensiz üzüm çekirdeği unu ve yenilikçi pekmez formülasyonları gibi katma değerli ürünlerin reçeteleri oluşturulabilir.

Bölgeye özgü bu değerın korunması ve ticari prestij kazanması için Coğrafi İşaret tescil süreçlerinin hızla tamamlanması kritik bir adımdır. Bilimsel verilerle desteklenen inovatif ürünlerin, estetik ve koruyucu modern ambalaj tasarımlarıyla paketlenmesi pazardaki rekabet gücünü artıracaktır. Akademik bilginin sanayi ile buluşması sayesinde Delice üzümü, yüksek katma değerli ve tescilli bir marka olarak ulusal ve uluslararası pazarlara sunulabilecektir.

- **Üründen Türetilebilecek Yan Ürünler**

Delice üzümü işleme süreçlerinde ortaya çıkan atıklar, sıfır atık prensibi doğrultusunda ekonomiye kazandırılabilir. Kıymetli yan ürün potansiyeli taşımaktadır. Üniversiteler ve Ar-Ge merkezlerinin teknik danışmanlığında, üzüm çekirdeğinden soğuk sıkım yöntemiyle yüksek kaliteli çekirdek yağı elde edilebilir. Geriye kalan posanın öğütülmesiyle ise gıda sektöründe aranan glutensiz üzüm çekirdeği unu üretimi gerçekleştirilerek entegre bir üretim modeli kurgulanabilir.

Geleneksel tatların modernize edilmiş türevleri olan özel pekmez çeşitleri, pelte ve üzüm çayı gibi alternatif yan ürünler de sanayi ölçeğinde üretilebilir. Yan ürün yelpazesinin genişletilmesi, tek bir hammadde kaynağından maksimum ekonomik fayda sağlanmasına olanak tanıyacaktır. Ar-Ge destekli yan ürün üretimi, sadece ürün çeşitliliğini artırmakla kalmayıp aynı zamanda ana ürünün pazar dalgalanmalarına karşı risklerini minimize ederek işletme verimliliğini yükseltecektir.

- **Gıda, Kozmetik, İlaç ve Endüstriyel Kullanım Alanları**

Gıda sektöründe Delice üzümünden fonksiyonel içecekler, üzüm konsantresi, doğal tatlandırıcı, doğal gıda boyası, granola, glutensiz bisküviler ve vitamin barları üretilmesi mümkündür. Kozmetik alanında ise içeriğinde bulunan yüksek E vitamini ve linoleik asit sayesinde antioksidan etkili yaşlanma karşıtı serumlar, nemlendirici kremler ve vücut bakım ürünleri geliştirilebilir. Zengin besin içeriği, ürünün hem gıda hem de kişisel bakım endüstrisinde aranan nitelikli bir hammadde olmasını sağlamaktadır.

İlaç ve takviye edici gıda sanayisinde, üzümün yüksek demir ve polifenol içeriğinden yararlanılarak demir destekleyici ürünler, bağışıklık güçlendirici takviyeler ve antioksidan kapsüller üretilebilir. Ürünün bu çok yönlü endüstriyel kullanım alanları, tarımsal katma değeri katlayarak artıracaktır. Farklı sektörlerin hammadde ihtiyacına cevap verecek standartta üretim yapılması, bölgedeki yetiştiriciliğin ticari cazibesini artırarak sürdürülebilir bir sanayi ekosistemi yaratacaktır.

- **Organik Sertifika, İyi Tarım Uygulamaları ve Kalite Sertifikasyonları**

Hali hazırda Delice üzümü üretimi büyük oranda İyi Tarım Uygulamaları çerçevesinde sürdürülmekte, ancak Organik Tarım, HACCP, Helal ve ISO kalite sertifikasyonları henüz bulunmamaktadır. Günümüz tüketicilerinin gıda güvenliği ve sürdürülebilirlik konusundaki hassasiyetleri göz önüne alındığında, mevcut belgelendirme durumunun geliştirilmesi bir

zorunluluktur. Uluslararası geçerliliğe sahip sertifikaların eksikliği, ürünün premium pazarlara ve zincir marketlere girişini sınırlandırmaktadır.

Ürünü ulusal ve küresel düzeyde markalaştırma yolculuğunda, gerekli kalite ve hijyen sertifikalarının (HACCP, ISO 22000, Helal ve Organik) zaman kaybetmeksizin alınması planlanmalıdır. Kalite yönetim sistemlerinin tesisi, Delice üzümünün güvenilirliğini belgeleyerek pazar değerini artıracaktır. Sertifikasyon süreçlerinin tamamlanması, kurumsal alıcıların güvenini kazanmayı sağlayacak ve yüksek fiyat marjıyla ihracat imkânlarının önünü açacaktır.

2.3 Markalaşma ve Pazarlama Masası Çıktıları

• Delice Üzümünün Mevcut Durumu

Delice üzümünün kendi has oldukça şekerli tadıyla diğer üzüm cinslerinden ayrıldığı belirtilmiştir. Delice üzümünün işlenmeye son derece müsait bir ürün olduğu ve işlendiği zaman pekmez, şıra vb. ürünler elde edildiğinde bu ürünlerde de tat ve kalite farkı yarattığı ifade edilmiştir. Ancak bölgede üzümü işlemeye yönelik bir üretim tesisi olmadığı için üretilen ürünlerin bir kısmı pekmez, köfter, pestil gibi geleneksel ürün olarak işlendiği, çoğunluğunun pazarda sofralık üzüm olarak satıldığı dile getirilmiştir. Delice üzümünün işlenmemiş haliyle raf ömrü çok kısa olduğu için işlenerek ikincil hatta üçüncül üretime geçilmesinin çok önem arz ettiği belirtilmiştir.

Delice üzüm yetiştiriciliğinin eski zamanlardan beri yapıldığı ve hatta bölgede çok eski bağların bulunduğu belirtilmiştir. Bu bağların köklerinin yaşlandığını ve filoksera böceğinin verdiği zararlardan etkilenerek hastalandığı da ifade edilmiştir. Filoksera tehlikesine çözüm olarak Amerikan asma anaçları üzerinde aşılama üretim yapılması konusu görüşülmüş ve bu çözümün yerelde Alphonse, Michele gibi üzüm türlerinin yetiştirilmesinde başarılı olduğu, ancak Delice üzümünün yapısını değiştirdiği, kabuklarını kalınlaştırarak tadını farklılaştırdığı için pek tercih edilmediği ifade edilmiştir.

Delice üzümünün üretim miktarını olumsuz etkileyen bir başka faktör olarak bölgedeki suyun tuzlu olması belirtilmiştir. Bölgedeki suyun tuzlu olması, suyun üretim için yetersiz olmasına neden olmaktadır. Delice üzümüyle ilgili bir başka sorun olarak da toprak analizi için bölgede Kırıkkale Merkez dâhil tahlil yaptıracak hiçbir yerin olmaması ifade edilmiştir. Analiz laboratuvarlarının il dışında olmasının üreticiler için olumsuz bir durum oluşturduğu dile

getirilmiştir. Delice üzümü üretimiyle ilgili belirtilen bir başka sorun ise girdi maliyetlerinin yüksekliğidir. Özellikle gübre ve ilaç maliyetlerinin son dönemde çok arttığı ifade edilmiştir.

Delice üzümünü etkileyen bir başka nokta olarak da fiyatın belirlenmesi konusu ifade edilmiştir. Bölgede Delice Üzüm Üreticileri Birliği bu konuda öncülük etmek istese bile yaptırım gücünün olmaması, yetersiz imkânlar gibi sebeplerle bu sorunu çözememektedir. Üreticiler bir araya gelerek belli bir fiyatta anlaştıktan sonra araçlar veya pazardaki diğer satıcılar nedeniyle fiyatlarda ciddi farklar oluşabilmektedir.

• **Pazarlama ve Markalaşma Potansiyeli**

Delice üzümüne ilişkin hâlihazırda herhangi bir markanın bulunmadığı dile getirilmiştir. Ürünler satılırken genelde özel bir ambalaj olmadan pazarda kasalar halinde satıldığı belirtilmiştir. Bir üretici, kendi kişisel girişimiyle yaptırdığı özel karton ambalajlarla üzüm satışında olumlu dönüşler aldığını ifade etmiştir.

Tarihi geçmişi göz önünde bulundurulduğunda Delice üzümünün önemli bir potansiyeli olduğu dile getirilmiştir. Bölgede üzüm yetiştiriciliğinin Osmanlılar'dan Hititliler'e olmak üzere çok eskilere kadar gittiği, bölgenin aslında üzümün anavatanı sayılabileceği, pek çok üzüm cinsinin bölgeden dışarıya gittiği ifade edilmiştir. Marka algısı oluşturulurken veya tanıtım yapılırken bu noktalara değinilmesinin faydalı olabileceği dile getirilmiştir.

Delice üzümü, tüketiciler ve henüz üzümü tatmayan meraklılar tarafından tadı için tercih edilen bir ürün olmakla birlikte, bölgede Delice üzümü yerine başka üzüm cinslerinin Delice üzümü adı altında satılmasının ürünün marka değerine ve bölge ekonomisine çok ciddi zarar verdiği belirtilmiştir. Buna somut örnek olarak, hakiki Delice üzümünün mevsimsel olarak 20-25 günlük bir periyot içerisinde satıldığı, ancak bu dönem geçtikten sonra bile bölgeye gelindiğinde Delice üzümünün halen satıldığının görülebileceği ifade edilmiştir. Ürünü koruyan bir coğrafi işaret bulunmadığı, üretici birliğinin de imkânları ve yaptırım gücü olmadığı için bunun önüne geçilemediği ifade edilmiştir.

Delice üzümü raf ömrü oldukça kısa olduğu ve soğuk zincir altyapısı olmadığı için ihracatı yapılmamaktadır. Ancak gerekli altyapı kurulursa ve üretim miktarında belli bir kapasiteye gelinebilirse Almanya gibi ülkelere ihracat yapılmasının düşünülebileceği belirtilmiştir.

• **Çözüm Önerileri ve Tavsiyeler**

Delice üzümünün markalaşabilmesi için en başta yeni sanayi yatırımlarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Böylelikle raf ömrü oldukça kısa olan Delice üzümü işlenerek hem katma değerli hale getirilecek hem de yeni ürünler vasıtasıyla getirisi artırılarak satış dönemi uzatılmış olacaktır.

Delice üzümü üretiminde kritik önem arz eden su sorununun çözümü için Kızılırmak'a bağlı kapalı sulama projelerinin artırılmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Bu projeler oldukça maliyetli olmakla birlikte uzun vadede bölgeye kazanç sağlayacağı belirtilmiştir.

Delice üzümünün markalaşma ve pazarlama yönünün güçlendirilmesi için üreticilerde daha kaliteli ve göze hitap eden ambalaj kullanımının teşvik edilmesinin faydalı olabileceği ifade edilmiştir. Şık ambalajların kalite algısına olumlu katkı sağlayabileceği ve ürünlerin sosyal medya paylaşımlarında daha çok dikkat çekebileceği dile getirilmiştir.

Bölgede Delice üzümü dışındaki üzüm cinslerinin Delice üzümü altında satışının önüne geçmek için coğrafi işaret tescil sürecinin tamamlanmasının önem arz ettiği ama bunun tek başına yetmeyeceği ifade edilmiştir. Tescil haricinde ürünlere etiketleme sisteminin getirilmesi, her satıcının kayıtlı kimliğinin olması ve satıcılara sorumluluk yüklenmesi, yeni sisteme göre denetimlerin yapılması gibi yöntemlerin de uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Delice üzümüne yönelik ilgiyi artırmak ve sahteciliği engellemek adına ilçe giriş ve çıkışlarına bilgilendirici tabelaların asılması da öneri olarak sunulmuştur. Bu tabelalarda ürün görseli, satış dönemi gibi bilgilere yer verilerek ürün tanıtımına ve sahteciliğin önlenmesine katkı sağlanabilecektir.

Delice üzümünün tanıtımı için geleneksel televizyon ya da radyo reklamları yerine viral reklam ya ürün yerleştirme şeklinde yöntemlerin tercih edilmesinin daha faydalı olacağı ifade edilmiştir. Buna örnek olarak, çok izlenen sabah programlarında Delice üzümünden bahsedilmesi veya programda yer verilmesi, bir programda bir akademisyen tarafından tanıtılması, bir dizi sahnesinde kullanılması, vb. gibi örnekler verilmiştir.

Delice üzümünün gastronomiye entegrasyonu noktasında ise lüks otellerde yiyecek ve içeceklerde özel üretim sos veya köpüklü kremalı bir içerik, vs. şeklinde kullanılabileceği, özel bir şefin elinde yeni bir tabak haline getirilebileceği önerileri sunulmuştur.

Tanıtım noktasında ise yerelde düzenlenen üzüm festivalinin çok yetersiz olduğu, bunun yerine daha etkili bir festival düzenlenmesi veya bölge dışında güçlü görünürlüğü olan bir festivalde tanıtımının yapılmasının faydalı olabileceği belirtilmiştir. Festival haricinde turnuva şeklinde

bağ toplama etkinliği gibi ilgi çekebilecek tanıtım faaliyetlerinin oluşturulması da ifade edilmiştir.

Delice üzümü üretimi sürecinde toprak tahlili ihtiyacının karşılanmasında Tarım ve Orman İl Müdürlüğüne laboratuvar altyapısının kurulması ya da İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerinin ürünlerin analizinde (Kırıkkale olmuyorsa) Ankara'ya ulaştırılması noktasında aracı rol üstlenmesi gibi öneriler öne sürülmüştür.

Delice üzümü üreticilerini teşvik etmek adına üretilen ürünlere alım garantisi verilen anlaşmaların artırılması, zor durumda olan ve bu sebeple risk almak istemeyen çiftçilere asgari güvence maaşı gibi birtakım teminatların verilmesinin faydalı olabileceği dile getirilmiştir. Örneğin, bazı kamu kurumlarının ve kamu şirketlerinin kendi yemekhane ve sosyal tesisleri için ürün alımı yapması buna örnek olarak verilmiştir.

Son olarak devlet desteklerinin yetersiz olduğu, mevcuttaki desteklerin ise ölçek olarak her üreticiye hitap etmediği ifade edilmiştir. Küçük ölçekli üreticiler başta olmak üzere devlet desteğinin artırılarak ölçeğe göre verilmesi, fidan dağıtım projesi gibi yerel idarelerce (valilik, belediye, vs.) sağlanacak yardım ve desteklerin artırılması da belirtilmiştir.

2.4 Tesisleşme ve Altyapı Masası Çıktıları

• Mevcut Altyapı ve Tesisleşme Durumu

Masa değerlendirmelerinde Delice üzümünün il genelindeki üretim hacminin oldukça sınırlı olduğu ve buna bağlı olarak işleme, depolama, paketlenme ve soğuk zincir gibi altyapı unsurlarının henüz oluşmadığı ifade edilmiştir. Üretimin yaklaşık 10-12 üretici tarafından gerçekleştirildiği, mevcut üretimin büyük bölümünün aile tüketimi veya yerel pazarlarda taze olarak değerlendirildiği belirtilmiştir. Bu nedenle mevcut durumda herhangi bir işleme tesisi, paketlenme altyapısı, depolama tesisi veya üretici örgütlenmesi bulunmamaktadır. Katılımcılar, mevcut üretim miktarının söz konusu yatırımları ekonomik olarak sürdürebilecek seviyede olmadığı konusunda görüş birliğine varmıştır.

• Tesisleşme İhtiyaçları ve Öncelikli Yatırım Alanları

Çalıştayda, uzun vadede işleme, paketlenme, kurutma, depolama, laboratuvar ve lojistik altyapısına ihtiyaç duyulacağı değerlendirilmekle birlikte, bu yatırımların bugünkü üretim düzeyinde öncelikli olmadığı vurgulanmıştır. Katılımcılar, ilk aşamada üretim kapasitesinin artırılmasına odaklanılması gerektiğini, bunun ardından katma değer sağlayacak altyapı yatırımlarının planlanmasının daha doğru bir yaklaşım olacağını ifade etmiştir.

Bu kapsamda en öncelikli yatırım önerisi, su kalitesi uygun bölgelerde büyük ölçekli yeni üretim alanlarının oluşturulması ve bu üretimi destekleyecek entegre bir işleme tesisinin özel sektör yatırımı olarak hayata geçirilmesidir. Mevcut üreticilerin sermaye ve kurumsal kapasitelerinin bu ölçekte yatırımları gerçekleştirmeye yeterli olmadığı, bu nedenle bölgeye yeni yatırımcıların çekilmesinin kritik önem taşıdığı değerlendirilmiştir.

- **Lojistik ve Hasat Sonrası Altyapı**

Katılımcılar, Delice üzümünün ince kabuklu yapısı nedeniyle hasat ve taşıma sırasında önemli kalite kayıpları yaşandığını belirtmiştir. Ürünün kasalama aşamasında dahi ezilme ve kararmaların başladığı, bu nedenle uzun mesafeli taşımaya uygun olmadığı ifade edilmiştir. Bu özellik nedeniyle lojistik altyapısından önce üretimin yerinde değerlendirilmesi, taze tüketimin teşvik edilmesi ve katma değerli ürünlere dönüştürülmesi yaklaşımının daha sürdürülebilir olacağı değerlendirilmiştir. Depolama ve soğuk zincir yatırımlarının ise üretim hacmi arttıkça gündeme alınması önerilmiştir.

- **Yönetim Modeli ve Kamu Destekleri**

Mevcut üretim yapısı dikkate alındığında ortak kullanım tesisi veya kooperatif modeliyle işletilecek bir tesisin kısa vadede uygulanabilir olmadığı değerlendirilmiştir. Bunun temel nedenleri olarak üretici sayısının azlığı, üreticilerin birlikte hareket etme konusundaki isteksizlikleri ve ilde aktif bir kooperatif veya üretici birliğinin bulunmaması gösterilmiştir.

Bu doğrultuda kurulacak tesislerin özel sektör tarafından işletilmesinin daha uygun olacağı, kamu kurumlarının ise doğrudan yatırım yapmak yerine üretimi artıracak teşvik mekanizmalarına odaklanması gerektiği ifade edilmiştir. Arazi tahsisi, yatırım teşvikleri, vergi avantajları, girdi destekleri ve üreticilere yönelik eğitim faaliyetleri öncelikli kamu destekleri olarak öne çıkmıştır. Ayrıca yeni üretim alanlarının, Delice ilçesinde görülen tuzlu su sorununun bulunmadığı uygun bölgelerde planlanmasının yatırım başarısı açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

- **Masanın Temel Sonucu**

Masa değerlendirmelerinin ortak çıktısı olarak, mevcut koşullarda önceliğin yeni tesis yatırımları değil, üretim kapasitesinin artırılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, yeterli üretim hacmine ulaşılmadan yapılacak işleme, paketleme veya ortak tesis yatırımlarının sürdürülebilir olmayacağını ifade etmiş; ilk aşamada büyük ölçekli üretimin teşvik edilmesi,

sonrasında ise üretim artışına paralel olarak işleme, depolama, paketlenme ve lojistik altyapısının kademeli biçimde geliştirilmesini önermiştir.

- **Masa Görüşmeleri Sırasında Dile Getirilen Diğer Hususlar**

Masa görüşmeleri sırasında tesisleşme ve altyapı başlıklarının yanı sıra Delice üzümünün üretim ve pazarlama sürecini etkileyen çeşitli yapısal sorunlar da gündeme getirilmiştir.

Katılımcılar, Delice ilçesinde sulama suyu kaynaklarında tuzluluk problemi bulunduğunu, bu nedenle yeni üretim alanlarının su kalitesinin uygun olduğu, Taşyazı gibi bölgelerde planlanmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir. Su probleminin çözümünün yüksek maliyet gerektirmesi nedeniyle, üretim planlamasının mevcut doğal koşullar dikkate alınarak yapılması önerilmiştir.

Üretici profilinin sektördeki sürdürülebilirlik açısından önemli bir risk oluşturduğu değerlendirilmiştir. İlde yalnızca yaklaşık 10-12 üreticinin faaliyet gösterdiği, genç üreticilerin bulunmadığı ve en genç üreticinin yaklaşık 45 yaşında olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında üreticilerin örgütlenmeye ve ortak hareket etmeye istekli olmadıkları, aktif bir kooperatif veya üretici birliğinin de bulunmadığı ifade edilmiştir. Katılımcılar ayrıca üreticilerin eğitim faaliyetlerine katılım konusunda da isteksiz davrandıklarını dile getirmiştir.

Ürünün pazarlanmasına ilişkin önemli sorunlardan biri olarak Delice üzümünün henüz coğrafi işaret tesciline sahip olmaması gösterilmiştir. Hasandede üzümü ile benzer üzüm çeşidinden olması nedeniyle coğrafi işaret sürecinde çeşitli zorluklar yaşanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca başka illerden getirilen üzümlerin Delice üzümü adıyla satılmasının ürünün güvenilirliğini ve marka değerini olumsuz etkilediği, etiketleme ve denetim mekanizmalarının yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Katılımcılar, Delice üzümünün ince kabuklu yapısı nedeniyle taşıma sırasında kolaylıkla ezildiğini ve kalite kaybına uğradığını, bunun da ürünün pazarlanabilirliğini ve satış fiyatını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. İlçenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olması nedeniyle yatırımcı ve genç nüfus açısından cazibesinin sınırlı olduğu da dile getirilen diğer hususlar arasında yer almıştır.

3. YOL HARİTASI STRATEJİK HEDEFLERİ VE EYLEM PLANI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü öncülüğünde her ilin kendine özgü, şehir kimliğini yansıtan ve öne çıkan yerel ürünlerinin tespit edilmesi, bu ürünlerin üretim kapasitesinin artırılması, markalaştırılması ve sürdürülebilir bir yaklaşımla ekonomiye kazandırılması amacıyla Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Programı tasarlanmıştır. Bu program kapsamında illerin yerel potansiyelleri dikkate alınarak öncelikli ürünlerin belirlenmesi, mevcut durumun kapsamlı analizlerle ortaya konulması ve ilgili kurum, kuruluşlar ile yerel paydaşların etkin iş birliği içerisinde Kalkınma Ajansları koordinasyonunda sürecin yürütülmesi beklenmektedir.

Anadoludakiler: 81 İl 81 Ürün Programı kapsamında Kırıkkale ilinde yerel paydaşlarla yapılan görüşmeler ve istişareler ile masa başı araştırmalar sonucunda potansiyeli olan yerel ürün olarak Delice Üzümü belirlenmiştir. Daha sonra bu ürüne ilişkin detaylı bir analiz çalışması yapılarak mevcut durum analizi raporu hazırlanmıştır. Programın ortak bir hedef doğrultusunda yönlendirilmesi ve takibi için bir sonraki aşama olan yol haritasının oluşturulması önem arz etmektedir.

Yol haritası çerçevesinde belirlenen ana hedefler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

1. Markalaşma ve pazarlama gücünü artırmak
2. Satış ve piyasa disiplini sağlamak
3. Ürün görünürlüğü ve farkındalığını artırmak
4. Tesisleşme ve altyapıyı güçlendirmek
5. Üretimde standardizasyon ve kalite kontrolünü sağlamak

Belirlenen bu stratejik hedefler doğrultusunda aşağıdaki eylem planı tablosu hazırlanmıştır.

Stratejik Hedef	Eylem / Proje	İş Birliği Gerçekleştirecek Kurumlar	Yöntem	Zamanlama	Performans Göstergeleri
Markalaşma ve pazarlama gücünü artırmak	Delice üzümü için coğrafi işaret tescilinin alınması	Delice Kaymakamlığı	Danışmanlık (Türk Patent ve Marka Kurumuna başvuru yapılması)	2027-2028	Türk Patent ve Marka Kurumundan coğrafi işaret tescil belgesi

Markalaşma ve pazarlama g¼c¼n¼ artırmak	Delice ¼z¼m¼ne y¼nelik evre dostu ¼zel tasarımı ambalaj sistemine geçilmesi	Delice ¼z¼m ¼reticileri Birliği, Yerel ¼reticiler	Danışmanlık (Az sayıda Delice ¼z¼m ¼reticisi tarafından kullanılan ¼zel tasarımı ambalaj yoluyla satışların diğer satıcılar tarafından da benimsenmesinin sağlanması)	2027-2029	¼zel tasarımı ambalaj ¼rnekleri
Satış ve piyasa disiplini sağlamak	¼retici ve satıcılar için kimliklendirme ve ¼r¼nler için etiketlendirme sistemine geçilmesi	Delice Kaymakamlığı, Delice ¼z¼m ¼reticileri Birliği	Danışmanlık (¼retici ve satıcıların Delice ¼z¼m ¼reticileri Birliğine ¼ye olmasının sağlanması ve ¼yelere ¼zel kimlik verilmesi, Delice ¼z¼m¼ne ¼zel etiket basılması)	2027-2029	Birlik ¼ye sayısı
Satış ve piyasa disiplini sağlamak	Satış yerlerinde denetimlerin artırılması	Delice Kaymakamlığı, Delice Belediyesi	Denetim (Satış yerlerinin sıkı	2027-2029	Denetim sayısı

			denetlenmesi ve yasalar çerçevesinde yanıltıcı satış yapanların cezalandırılması)		
Ürün görünürlüğü ve farkındalığını artırmak	İlçe giriş ve çıkışlarında ve şehrin yakın bölgelerinde bilgilendirici tabelaların yerleştirilmesi	Delice Belediyesi, Delice Üzüm Üreticileri Birliği	Tanıtım (Belirlenen noktalara Delice üzümü tüketicilerine yönelik bilgilendirici tabelalar yerleştirilmesi)	2027-2029	Tabela sayısı
Tesisleşme ve altyapıyı güçlendirmek	Tatlı su sulama hattı sayısının artırılması	DSİ, Kırıkkale İl Özel İdaresi, Kırıkkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Delice Üzüm Üreticileri Birliği	Yatırım (Tatlı su sulama hattı yatırımlarının yapılması)	2027-2029	Sulama hattı sayısı
Tesisleşme ve altyapıyı güçlendirmek	Kızılırmak'a bağlı kapalı sulama projelerinin artırılması	Kırıkkale İl Özel İdaresi, KOP BKİ	Mali Destek ve Yatırım (Mali destekle kurulacak yeni kapalı sulama projelerinin	2027-2029	Kapalı sulama projesi sayısı

			desteklenmesi)		
Tesisleşme ve altyapıyı güçlendirmek	Soğuk hava deposu kurulması	Kırıkkale İl Özel İdaresi, Delice Üzüm Üreticileri Birliği, KOP BKİ	Mali Destek ve Yatırım (Mali destek sağlanarak soğuk hava deposu yatırımının yapılması)	2027-2029	Soğuk hava deposu sayısı
Tesisleşme ve altyapıyı güçlendirmek	Delice üzüm işleme tesisi kurulması (tercihen entegre üretim tesisi)	Kırıkkale İl Özel İdaresi, Delice Üzüm Üreticileri Birliği, KOSGEB, KOP BKİ	Mali Destek ve Yatırım (mali destek sağlanarak üzüm işleme tesisinin kurulması)	2027-2029	Kurulan tesis sayısı
Üretimde standardizasyon ve kalite kontrolünü sağlamak	Organik Tarım, HACCP, Helal ve ISO Kalite Belgelerinin Alınması	Delice Üzüm Üreticileri Birliği, Yerel Üreticiler	Danışmanlık (kalite belgelerinin alınmasına yönelik bilgilendirme ve danışmanlık yapılması)	2027-2029	Alınan kalite belgesi ya da sertifikasyon sayısı
Üretimde standardizasyon ve kalite kontrolünü sağlamak	Atıl durumdaki fide üretim tesisinin yeniden faaliyete geçirilmesi	Delice Belediyesi, Delice Üzüm Üreticileri Birliği	Yatırım (Delice üzümüne yönelik tek tıp aşılı fide üretim tesisinin	2027-2029	Fide üretim tesisi sayısı

			kurulması ve üreticileri bu kanaldan fide dağıtılması)		
Üretimde standardizasyon ve kalite kontrolünü sağlamak	İlde toprak analiz laboratuvarının kurulması	Kırıkkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Kırıkkale İl Özel İdaresi, KOP BKİ	Mali Destek ve Yatırım (Kırıkkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü bünyesinde bir toprak analiz laboratuvarı kurulması)	2027-2029	Toprak analiz laboratuvarı sayısı

4. İZLEME-DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI

Hazırlanan eylem planı doğrultusunda yapılması önerilen faaliyetler yerel paydaşlar iş birliğinde düzenli olarak izleme ve değerlendirme sürecine tabi tutulacaktır. Bu süreç sonrasında ortaya çıkan mevcut durum ve kaydedilen ilerlemeler 6 aylık periyotlar halinde ürün karnesi formatında raporlanacaktır.

İzleme ve değerlendirme sürecinde genel hatlarıyla aşağıdaki performans göstergelerine dikkat edilecektir.

- Coğrafi işaret tescil durumu
- Özel tasarımlı ambalaj örneği
- Ürün tanıtıcı tabela veya benzeri görünürlük unsurları
- Birlik üye sayısı
- Yapılan denetim sayısı
- Yapılan yatırım sayısı
- Alınan kalite belgesi veya sertifikasyon sayısı



Cevher Dudayev Mah. Vatan Cad. No:42/1 Merkez / NEVŞEHİR

Tel.: 0 (384) 214 3666 - Faks: 0 (384) 214 0046

E-posta: info@ahika.gov.tr www.ahika.gov.tr

Kalkınma Ajansları Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz.